"Fırtınada yol almak"

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı

« Doksanlı yıllarını heba eden Türkiye'nin içe kapanması veya büyümenin yavaşlatılması diye bir seçeneği olamaz. Türkiye ekonomisi küresel ekonomiye hızla entegre olmaktadır »

Çinlilere atfedilen (ama daha sonra öyle olmadığı ve Çinlilere ithaf edildiği anlaşılan) şöyle bir söz vardır. Çinliler, sevmedikleri bir insanın ruh halinin alt üst hale gelmesi ve hayatının allak bullak olmasını istedikleri zaman "ilginç zamanlarda yaşayasın!" derlermiş.

Son bir buçuk yıldır ülkemizde sanki böyle bir ortam yaşıyoruz. Üç seçim sayesinde 2007, siyaset ağırlıklı ve bu yüzden de iktisadi anlamda kayıp hale dönüşen bir yıl oldu. Hemen akabinde finansal piyasalarda ABD menşeli bir kriz ortaya çıktı ki, 70'lerin sonundaki petrol krizinin arkasından son otuz yılın en derin krizi olarak kabul ediliyor.

İçeride yavaşlayan (ve hatta duran) reform süreci ve dışarıda patlayan fırtınaya ilave olarak iktidar partisine yönelik açılan kapatma davasıyla 2008'i de kaybetme yolunda üçüncü ayak da eklendi.

Üstelik de adrese dayalı nüfus kayıt yöntemiyle yapılan sayımın sonuçları ve yeni milli gelir serisi sayesinde hem makro göstergeler, hem de kişi başına gelir düzeyimiz önemli bir iyileşme göstermişti.

Ama değişen ve iyileştirilen makro göstergeler, yaklaşık 1,5 yıldır reform sürecinde yaşanan rehavet ve ataletin ekonomide yol açtığı bozulmayı bertaraf edemediği gibi, iç siyasal gerginliğin artmasıyla beklentiler daha da kötüleşti.

Beklentilere son derece duyarlı bir iktisadi yapı içinde yaşadığımız ne yazık ki unutulmuş gözüküyor. Sadece geçmişte yapılanları anlatarak, geçmiş başarıları vurgulayarak beklentilerin düzeltilemeyeceğinin, yeni bir ekonomik hamleye ihtiyaç duyulduğunun görülmesi gerekiyor.

Böyle bir ortamda "bize bir şey olmaz, bunu da kolaylıkla atlatabiliriz" şeklinde yaklaşımlar, "mezarlıktan geçerken ıslık çalmak" gibi algılanıyor ve güven vermek yerine, meselenin ciddiyetinin kavranmadığı şekilde görüldüğünden belirsizlik ortamını daha da besliyor. Tüketici güven endeksi ile Reel Sektör güven endekslerinin nasıl dip noktalara ulaştığı bu çerçevede mutlaka görülmelidir.

Paniğe gerek yoktur. Zira son altı yılda atılmış adımlar sayesinde en azından makro ekonomik yapı eskisinden daha sağlamdır. Artık fırtınanın içinde olduğumuza göre tekneyi daha fazla sallamamakta da fayda vardır.

Ama zor sorunların kolay ve otomatik çözümü yoktur. Çözüm de gökten inmeyecektir. Öncelikle gereken, geleceğe ilişkin ne yapıldığıdır, verilecek güvendir. Bu güven olursa, tüketim de, yatırım da artar, azalan risk algılaması sayesinde faizler de düşer.

Yapılması gerekenlerin başında, zayıflayan AB ve IMF çıpalarının kuvvetlendirilmesi veya bunların yerini alacak yeni bir yerel çıpa (iktisadi ve sosyal reform programı) oluşturmak gerekiyor. Eylem planlarının yerini, planlanan eylem adımlarının alması gerekiyor.

Bu çerçevede kamu kesimindeki mali disiplin gevşetilmemelidir. Zira kamu bütçesinin durumu, hem faizleri hem de beklentileri en çok etkileyen faktördür. Bütçe dışı fon yaratarak (ister yatırım harcaması ister cari harcama için olsun) harcamaların denetim dışına çıkılmasına müsaade edilmemelidir. Bu tip fonların nasıl bir hasara yol açtığını 2001 krizinde gördük ve bedelini hep birlikte ödedik.

Piyasaların yakından gözetiminin ve sağlıklı denetiminin önemi ortaya çıkmıştır. Bu yüzden BDDK, EPDK, KİK, SPK gibi özerk kurumların kurumsal altyapısı güçlendirilmelidir. Ayrıca piyasaların yön belirlemesinde kritik öneme sahip olan Merkez Bankası'nın itibarının ve bağımsızlığının korunmasına özellikle siyasilerimiz daha fazla özen göstermelidir.

Doksanlı yıllarını heba eden Türkiye'nin içe kapanması veya büyümenin yavaşlatılması diye bir seçeneği olamaz. Türkiye ekonomisi küresel ekonomiye hızla entegre olmaktadır. Ama bu entegrasyon bir strateji dahilinde gerçekleşmelidir. Bugün bu yoktur. O halde; yabancı yatırım stratejisine, teşvik sistemi reformuna, sanayi politikası tespitine ve işgücünde beceri dönüşümüne (eğitim reformu) ihtiyaç vardır.

Cari açık en büyük kırılganlık kaynağıdır. Yüksek cari açık, yüksek dış finansman ihtiyacı demektir ki, bu da dışa bağımlılığının ve dış gelişmelere duyarlılığın artması anlamına geliyor. Bugün için bu finansman ihtiyacının önemli bir kısmının doğrudan yatırımla karşılanıyor olması sadece kısa vadede rahatlatıcıdır. Zira gelen yatırım çoğunlukla Türkiye'nin üretim ve ihracat kapasitesini doğrudan artıracak yatırımlara gelmiyor. Üstelik bugün yapılan yabancı yatırımların yarın kar transferleri yoluyla cari açık sorununu daha da olumsuz etkileyeceği düşünülmeli. O halde sanayinin ve ihracatın ithalata bağımlılığını azaltacak, yerli ara girdilerin kullanımını teşvik edecek düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Yine bu kapsamda yıllık 34 milyar doları geçen enerji faturası karşısında, enerjide ithalat bağımlılığını azaltacak şekilde yerli enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilmeli, enerji tasarrufu ve verimliliğine yönelik tedbirler alınmalıdır.

Tüm bunlar, tünelin ucundaki çıkışı gösteren ışığı gösterecek adımlardır. Ne kadar uzak olursa olsun, çıkış ışığının görünmesi yeterlidir. Böylece kaybettiğimiz yol haritası ve hedef yeniden önümüze serilecektir.